

LAUDATIO **Jaume Carot**

Benvolguts rectors, rectores, professors, amigues i amics tots de la Xarxa Vives d'Universitats, Dr. Carles Bona.

És un plaer agredolç (i no sé si aquesta paraula està admesa en la nostra llengua) ésser aquí avui amb tots vosaltres.

Plaer, perquè aquest acte és un reconeixement pòstum a algú dels nostres, a algú que va estimar i va treballar per aquesta xarxa, projectant i transformant el seu compromís personal amb tot allò que la Xarxa Vives vol ser i és en compromís institucional; de fet, escau fer notar que la seva darrera compareixença pública va ser a l'assemblea general de la Xarxa Vives a Barcelona, on qui us parla hi era per delegació expressa seva.

Agredolç: agre, perquè recordem algú que ja no hi és i que estimàvem. Dolç, perquè dolços són els records que d'ella ens queden...

Fer una laudatio, una lloança, a la Dra. Montserrat Casas i Ametller, rectora de la Universitat de les Illes Balears del 2007 al 2013, física i investigadora de prestigi, persona compromesa amb valors i principis que seguien i segueixen la regla d'or de Kant, és fàcil, massa fàcil (tret que un vulgui caure deliberadament en la sensibleria, cosa que procuraré no fer). Els qui la coneixíem bé no necessitem una laudatio; els qui no la coneixien tan bé, potser sí; tot i que bastaria una mirada al seu currículum, una lectura dels seus discursos i una conversa amb aquells qui la coneixíem i estimàvem (perquè era impossible conèixer-la i no estimar-la) per fer innecessària aquesta laudatio.

Pinzellades, pinzellades d'una vida: fets, paraules i principis. La realitat és complexa (i de vegades, fins i tot, complicada), la realitat és una, però per a entendre-la, per a copsar-la, necessitem discretitzar-la, dissectionar-la en trossets petits que puguem analitzar per separat. Fets, paraules i principis.

Fets, perquè és pels fets que es coneixen les persones: ho diuen els llibres sagrats de totes les cultures (i si no ho diguessin, seria veritat igualment...).

Paraules, perquè la paraula és sagrada, expressa pensaments, defineix polítiques i és capaç de tocar l'ànima dels homes i moure'ls al canvi; la paraula ens distingeix –entre d'altres coses– dels éssers no humans. Les qualitats, els valors o els principis d'una persona. Allò que defineix, guia i fa irremeiabls les seves actuacions i la manera en què les executa...

Montse, la Montse, na Montse, depèn de a quina part del país estiguem; i em perdonareu que a partir d'ara em refereixi a ella d'alguna d'aquestes maneres sense que això signifiqui cap falta de respecte, ans al contrari... Montse, dic, era una dona senzilla, discreta, valenta, lluitadora, gran treballadora, tenaç, digna, brillant i tremendament intel·ligent; un poc desordenada amb els papers, però mai no en va perdre cap... Solidària, algú per a qui les persones eren el més important, amb un sentit de la justícia que ho permeava tot, i de la justícia social en particular, que feia pensar de vegades en determinats corrents de pensament que campaven per la Barcelona de principis de segle passat (no parlava esperanto, però sí francès, anglès i italià). Lligat a això de manera indissoluble, hi havia el seu compromís inalienable amb els ideals en què creia i la seva voluntat de servei més enllà de les seves forces...

No debades, si hi ha un fil conductor que ens permet recórrer la trajectòria de la Montse, no és altre que la vocació de servei a la societat. Primer, a través de la creació i la transmissió del coneixement; més tard, i ja com a rectora, mitjançant l'assegurament i la creació de les condicions que feien possible que d'altres poguessin realitzar aquestes tasques, les pròpies de la Universitat, en les millors condicions possibles a cada moment.

Segurament hi ha moltes qualitats i molts valors que no he esmentat, per desconeixement, i que aquells que compartien amb ella moments i vivències en l'àmbit més íntim –el seu marit, el seu fill i la seva família– podrien afegir aquí; però tal vegada perquè aquest és un acte públic, escau deixar deliberadament fora tot allò que pertany a l'esfera més íntima...

Els fets: la Montse va ser exemple de compromís amb la idea d'universitat pública des de la seva arribada a la UIB l'any 1983. Com a docent, va treballar de manera constant per fer arribar el coneixement a les noves generacions de físics formats a la UIB. Com a investigadora, va posar passió i esforç a crear-ne de nou, intentant respondre les preguntes que la Física anava formulant en la seva àrea. Els seus alumnes, em consta, ens consta, la recorden amb carinyo, i els seus quasi 200 articles en revistes de primera línia són testimoni d'aquesta passió i aquest esforç a què he al·ludit abans.

No és el moment de fer una revisió del seu currículum vitae, només dir, de passada, que era llicenciada i doctora en física per la Universitat Autònoma de Barcelona; va dirigir 4 tesis doctorals, fou coautora de 2 llibres i de 197 articles (aquells quasi 200 que esmentàvem abans); des del 1994 era catedràtica de Física Atòmica, Molecular i Nuclear; va realitzar estades postdoctorals a Orsay, Saclay, Trento i a l'Institut de Física de la Plata... Com deia el poeta, va “anar a ciutats a aprendre i aprendre dels que saben”.

Més enllà de la seva tasca docent i investigadora, hi ha el seu lideratge, que algú va qualificar d'exemplar, al capdavant d'una de les institucions públiques més importants de les Illes Balears, la Universitat. Un lideratge guiat pel rigor, el compromís i la dignitat. Qualitats que ara sabem que són imprescindibles per a recuperar la confiança de la ciutadania en les institucions públiques. Un lideratge basat en principis i executat fent ús de totes les seves qualitats.

Va ser directora del Departament de Física (1994-2000), i síndica de greuges de la UIB, del 2000 al 2005. Fou coordinadora de la Comissió de Defensors Universitaris entre 2002 i 2004, comissió que aglutina tots els síndics de greuges de les universitats espanyoles.

Rectora des del 2007 fins al 2013. Com a rectora, la Montse va saber construir damunt l'obra dels altres, donant noves passes sense esborrar el camí ja fet.

Va impulsar la recerca i la transferència de coneixement i, sota el seu mandat, la UIB va assolir, de manera sostinguda, posicions destacades en els diferents rànquings de recerca en el conjunt de les universitats espanyoles: la 4a o 6a en qualitat científica en mitjana, la 2a en publicacions en coautoria internacional, la 3a en publicacions al primer quartil, etc. Aquesta setmana es donava a conèixer un rànquing, elaborat per la Fundació BBVA i l'IVIE, que situava la UIB en el segon lloc quant a l'activitat investigadora; i crec que li hagués agradat molt saber-ho... Això ha estat possible, evidentment, gràcies a la feina dels investigadors, però també, i inexcusablement, a l'assegurament i la creació de les condicions, a través de la política de recerca perquè això fos possible.

Va impulsar de manera decidida els estudis de postgrau, conscient del valor que tenien com a element diferenciador d'una universitat. Així, un terç dels doctorats de la UIB tenen la menció cap a l'excel·lència, un 6 % més que la mitjana de les universitats públiques espanyoles; i el nombre de tesis doctorals presentades a la Universitat de les Illes Balears va augmentar de manera sostinguda i va passar, per exemple, de 58 tesis l'any 2010 a 98 el 2012.

Va assumir el repte d'adaptar els estudis universitaris de primer cicle a l'Espai Europeu d'Educació Superior, repte que es va culminar amb èxit gràcies a la feina del seu equip i del professorat implicat. De la mà d'aquesta adaptació es van posar en marxa trajectòries en anglès en diversos estudis, projectes d'innovació docent, i s'arbitraren diversos mecanismes per a valorar i millorar el còmput de l'activitat docent del professorat.

Va posar la UIB al mapa, si em permeteu l'expressió... augmentant-ne la presència a les diverses xarxes i associacions: va ser vicepresidenta de la CRUE i membre del Consell rector de la Agencia Estatal Consejo Superior de Investigaciones Científicas entre d'altres; i va impulsar polítiques d'internacionalització, sobretot pel que fa a l'atracció de talent...

L'anterior no pretén ser ni tan sols un resum, només pinzellades, com deia al principi. Sí que vull fer palès, però, que el que es va fer es va fer en un context de reptes i dificultats, derivades sobretot de la manca de finançament, però també de la falta de visió de determinats sectors.

Unes dificultats que no varen impedir que s'aconseguissin fites històriques, com ara el segell de Campus d'Excel·lència Internacional per a la UIB, amb la companyia estimada i inestimable de la Universitat de Girona, atorgat la tardor del 2011 al projecte Campus Euromediterrani del Turisme i de l'Aigua, però per al qual s'hi treballava (i qui us parla n'és testimoni) des de la primavera del 2009. Aquest segell representa tot un reconeixement a la qualitat del treball de tots aquells que formem part de la comunitat universitària i és també una mostra del llegat que ens ha deixat la Montse.

És, a través d'aquests fets, a través de la seva obra –ja ho hem dit: al cap i a la fi, és per les seves obres que es coneixen les persones– que es fa evident la idea que la Montse tenia d'Universitat i el model que desitjava per a la seva: una universitat al servei de la societat –a través de les funcions que li són pròpies: la creació i la difusió del coneixement– i amb un paper central en la vida pública per a contribuir al desenvolupament cultural, social i econòmic, i retornar, així, a la seva gent l'esforç que la fa possible. No en va fou ella qui va fer palès, a través de l'informe de l'IVIE del 2010, que la UIB retorna a la societat 3,7 euros per cada euro que hi inverteix.

Montserrat Casas era ben conscient del paper que el coneixement té en els nivells de benestar d'una societat. I va insistir sense descans per a divulgar el protagonisme de la Universitat com a instrument generador de cohesió social i de progrés. En definitiva, com a creadora d'oportunitats sobre les quals bastir la societat del futur.

Aquest mateix compromís amb el futur i amb la societat es visualitza també a través de la defensa ferma que va fer de la llengua catalana, conscient que és un element essencial de la cultura i la identitat de les Illes Balears al qual no podem ni volem renunciar.

És potser el moment de recordar allò de “qui perd els orígens perd la identitat”... I és per aquest model d'Universitat, creadora i transmissora de coneixement, de qualitat, arrelada al territori, que Montserrat Casas va fer feina de manera constant, fins al darrer moment, i deixant-nos tota una demostració de la seva capacitat d'entrega, de feina i de dedicació al servei de la Universitat.

Fins i tot en els moments més difícils i complicats. I ho va fer amb senzillesa, perquè ella era, ja ho hem dit, una dona senzilla, alhora que tenaç i brillant, i amb fermesa i passió, com es fan totes les coses grans.

La Xarxa Vives d'Universitats era important per a ella, en tant que símbol d'arrelament al territori, en tant que símbol de cultura i en tant que demostració que la unitat, la massa crítica per a utilitzar un sintagma manllevat de la seva àrea de recerca, és capaç d'aconseguir grans coses... Les paraules. De les més solemnes a les més quotidianes...

“Fixeu-vos que el procés productiu del coneixement està basat en la generositat i és un bon exemple de la manera com s’han d’encarar les riqueses de la vida.” Paraules dites en un acte de graduació en què hi havia representant polítics.... No sé si ho van entendre.

“La gran riquesa d’aquesta Universitat és el seu capital humà”. Valorava, per damunt de tot, les persones, i els qui vam compartir projectes i tasques amb ella, l’estimàvem, com no podia ser de cap altra manera.

“Puc equivocar-me”. Poques vegades, la veritat... però ho deia sempre quan feia valoracions.

O la seva gran preferida:

“Gràcies per la feina feta”, i era ella qui més en feia...

Era, com s’ha vist abans i després de la seva mort, una dona de referència.

Montse, la Montse, va deixar el món una mica millor del que el va trobar... si més no, en l’esfera d’influència que li era pròpia... Tant de bo tots poguéssim dir, o algú pogués dir de nosaltres, alguna cosa semblant... Montse, la Montse, va teixir un fil en el tapís de la vida de tots nosaltres; sense aquest fil, el tapís existiria, però no seria el mateix.

Deixeu-me que acabe parafrasejant-la:

Montse, gràcies per tanta feina i tan ben feta!

Jaume Carot